Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

Bestuurlijke organisatie zonder grenzen

Roel Verhaert en Kathleen Lambrechts

Op het lokale niveau hebben we in België tien provincies en 589 gemeenten; de gemeentebesturen zijn het bestuursniveau dat het dichtst bij de burger staat. Ze staan (deels) onder toezicht van de hogere overheden. Ze worden deels gefinancierd door de gewesten. Gemeenten met meer dan 100.000 inwoners kunnen binnengemeentelijk gedecentraliseerd worden. Dat impliceert dat zij binnen de rechtspersoon van het gemeentebestuur (binnengemeentelijk) een beslissingsniveau, met name districten, kunnen oprichten en daar bevoegdheden aan toewijzen met eigen beslissingsorganen. Alleen Antwerpen heeft districten opgericht. De negen districten vormen samen met het stadsbestuur één en ondeelbaar geheel als stad Antwerpen. Er werd geopteerd om geen homogene bevoegdheden over te dragen aan de districten, maar om een opdeling van bevoegdheden tussen het lokale (de districten) en het bovenlokale bestuursniveau (de stad Antwerpen) te doen. Hier dient een eerste vergelijking met Nederland zich aan. In Nederland mochten tot voor kort alle gemeenten binnengemeentelijk decentraliseren. Alleen Rotterdam en Amsterdam hebben dat gedaan. Hun vorm van binnengemeentelijke decentralisatie – met name de Rotterdamse en Antwerpse vorm leken veel op elkaar – is echter enkele jaren geleden door de Nederlandse overheid verboden.

Gemeenten kunnen bovendien gemeentelijk verzelfstandigde agentschappen oprichten met verschillende vormen van gemeentelijke autonomie. Tussen gemeenten bestaan verschillende vormen van intergemeentelijke samenwerking, al dan niet met het overdragen van rechtspersoonlijkheid. Gemeenten hebben ook OCMW's. Iets wat in Nederland onbekend is. OCMW's vinden hun oorsprong in de historische godshuizen, waar de armen een opvang kregen. OCMW staat voor Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn. Gemeenten zijn voorts georganiseerd in politie- en brandweerzones en opgedeeld in gerechtelijke arrondissementen.[1] Ondertussen voedt het regiodenken nieuwe pistes voor een verdere verstrengeling van de bestuurlijke organisatie van België. Ten slotte hebben de vele burgerparticipatietrajecten een directe impact op de snelheid van de vaak complexe besluitvorming in ons land, over alle bestuurslagen heen.

Zowel in België als in Nederland moeten gemeenten, die als laagste niveau het dichtst bij de burger staan, heel wat rekenschap geven aan hogere overheden. Voor Vlaamse gemeenten gaat het dan met name om de Vlaamse overheid, de federale overheid (landelijke overheid) en hoe langer hoe meer ook de Europese overheden. In een dergelijk complex

Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

staatsbestel waar de burger nog nauwelijks zijn weg vindt, klinkt de roep naar vereenvoudiging steeds luider. Zo ontstonden er de laatste jaren onder meer de volgende tendensen.

Tegen 1 januari 2019 moeten alle OCMW 's in hun werking geïntegreerd zijn in de gemeenten. Er blijven twee aparte rechtspersonen bestaan, maar zowel de politieke beslissingsorganen als de ambtelijke organisatie moeten geïntegreerd zijn. Vanaf 2019 nemen de gemeenten alle taken op ter versterking van het lokale sociale beleid. In het kader van een landelijke vereenvoudiging worden ook de provincies als intermediair niveau afgeslankt tegen 1 januari 2019. Zij hebben specifieke taakstellende bevoegdheden, die zullen worden overgeheveld naar de gemeenten of de Vlaamse overheid. Momenteel wordt trouwens de laatste hand gelegd aan één decreet lokaal bestuur waar alle bestuurlijke aspecten op lokaal niveau in één wetgeving worden gebundeld. Tegelijk tracht men van hogerhand de gemeenten met elkaar vrijwillig te laten fuseren, een praktijk die in Nederland goed bekend is. Dat is een moeilijk proces, hoewel hier tegenover aanlokkelijke financiële tegemoetkomingen worden geplaatst. De digitale dienstverlening ten slotte brengt enig licht in de duistere complexiteit van de administratieve en politieke processen. Zo worden de mogelijkheden voor de burger om bestuursdocumenten op te vragen, over alle bestuurslagen heen, steeds groter. Nieuwe toepassingen en nieuwe technologieën bieden in het kader van het internet of things de individuele burger, maar ook "de burger als lid van zijn community", mogelijkheden tot interactie met elkaar in het raam van *shared city*, *shareable city* of *shared economy*.

Wat met de toekomst?

Wereldwijd worden steden of wordt de verstedelijking alsmaar een belangrijker issue. Als we door Google Earth naar onze eigen regio kijken, zien we één groot verstedelijkt gebied tussen Brussel en Antwerpen, dat systematisch uitdijt in alle richtingen, ook naar Nederland. De delta (met de drukke haventrafieken van Vlissingen, Terneuzen-Gent, Antwerpen en Rotterdam), de bijzonder drukke autosnelweg E19, het Schelde-Rijnkanaal en de TGV (hogesnelheidstrein Antwerpen-Dordrecht-Rotterdam-Amsterdam) versterken deze ontwikkelingen. Waar naties een creatie zijn van menselijke compromissen, zijn steden van nature uit de biosfeer van de mens, waar hij zich veilig voelt en welvaart kan verwerven.

Het Europa van de naties maakte de afgelopen decennia plaats voor het Europa van de regio's. Het zal niet lang meer duren of Europa zal de facto bestaan uit een flinke reeks belangrijke wereldsteden. Nu al kent iedereen in de wereld (de stad) Brussel. Een groot deel van deze mensen heeft echter geen weet dat Brussel in het land 'België' ligt. Steden zijn de toekomst. Ze worden alsmaar groter. Azië geeft hier het voorbeeld. Naarmate de wereldbevolking blijft groeien, zullen de steden in de eerste plaats de thuishaven worden van de vele nieuwe burgers. Schattingen spreken van 70% van de wereldbevolking die in 2050 in steden zal leven. Deze trend

Dit artikel uit Res Publica is gepubliceerd door Boom bestuurskunde en is bestemd voor anonieme bezoeker

kunnen we niet negeren. Het is belangrijk om na te denken over nieuwe bestuursstructuren die met deze realiteit rekening houden. Het systeem van de Antwerpse binnengemeentelijke decentralisatie, waarbij de (gefuseerde) gemeenten louter hun politieke rol behielden, maar waarbij de gehele gemeentelijke organisatie en administratie fuseerde onder één ambtelijk overheidsmanagement, is uitbreidbaar tot vele andere gemeenten om niet te zeggen: alle gemeenten. Ambtenaren en professoren zoeken elkaar al enige tijd informeel op, vaak over de grenzen heen. Op zoek gaan naar *good practices* en zelf het wiel niet uitvinden, moet gestimuleerd worden. Leren van elkaar is nuttig, nodig en kosten-baten interessant. Zo zijn de banden tussen de ambtenaren van Antwerpen en Rotterdam relevant voor de kennisdeling. De informele kennisuitwisseling tussen Nederlandse en Vlaamse ambtenaren wordt nog versterkt met de snelle opkomst van nieuwe technologieën zoals *blockchain*.[2] Naarmate de virtuele wereld van het administratief denken en handelen spectaculair de overhand neemt, kan het idee van het 'internet zonder grenzen' gekopieerd worden in 'één administratie zonder grenzen'. Op het eerste gezicht lijkt dat sciencefiction, maar de realiteit zal ons dwingen sneller te handelen dan te denken.

Noten

1. Zie hierover Roel Verhaert, *Zeven mijlslaarzen voor de overheidsmanager*, Brussel, Politeia, 2014, ISBN 978-2-509-02053-6, 84 p.

2. Roel Verhaert, *Blockchain, de overheid aan of in de ketting*, Brugge, Vanden Broele, 2016, ISBN 978 90 4961 502 4, 66 p.